

Rytų kaimynystės atspindžiai

Dvisavaitinė informacinė svarbiausių Rytinės kaimynystės įvykių apžvalga

Nr. 3 (8) // 2010 03 08-03 19

EESC

Rytų Europos studijų centras

Ukrainoje suformuota nauja valdančioji koalicija

Kovo 11 d. Ukrainos parlamente buvo suformuota naujoji valdančioji dauguma, įvardinta kaip „Stabilumo ir reformų“ koalicija. Naująją valdančiąją koaliciją sudaro 235 deputatai, atstovaujantys Regionų partijai, V. Litvino blokui, Ukrainos komunistų partijai ir pavieniai deputatai, priklausantys kitoms parlamentinėms frakcijoms. Suformavus valdančiąją koaliciją 240 balsais iš 450, nedelsiant buvo patvirtinta ir naujoji Ukrainos vyriausybė, kuriai vadovauti paskirtas vienas iš Regionų partijos lyderių – Nikolajus Azarovas. Politikos apžvalgininkų nuomone, naujosios Ukrainos vyriausybės suformavimas atspindi tam tikrą Ukrainos politinio gyvenimo pereinamąjį laikotarpį, kurio metu didžiausias dėmesys bus skiriamas ne probleminių Ukrainos vidaus ir užsienio politikos klausimų sprendimui, tačiau šalies prezidento Viktoro Janukovičiaus įsitvirtinimui valdžioje.

Dabartinės Ukrainos vyriausybės laikinumas grindžiamas keliais argumentais: 1) valdančioji koalicija buvo suformuota, pažeidžiant šalies Konstituciją, nes į naująją parlamentinę daugumą buvo priimti ir pavieniai deputatai, o Konstitucijoje numatyta, kad valdančiąją koaliciją gali formuoti tik parlamentinės frakcijos. Valdančiosios koalicijos formavimo procedūros pažeidimus pripažino ir pats šalies vadovas V. Janukovičius, pokalbiuose su ES ir Rusijos diplomatais teigęs, kad su konstitucinėmis normomis prasilenkiančių koalicijos formavimo būdų taikymas buvo būtinas, siekiant įveikti šalį apėmusią gilią politinę ir ekonominę krizę; 2) Nors V. Janukovičiui pavyko „išstumti“ Juliją Timošenko iš valdžios ir pradėti formuoti savo „valdžios vertikale“, turint omenyje, kad valdančioji koalicija sudaryta iš įvairių politinių jėgų ir yra ideologiniu požiūriu labai nevienalytė, negalima atmesti parlamento paleidimo galimybės. Ekspertų nuomone, tikėtina, kad Ukrainos parlamentas gali būti paleistas dar šiais metais, o tikroji ir sugebanti veikti šalies vyriausybė Ukrainoje bus suformuota tik po pirmalikių parlamento rinkimų; 3) N. Azarovas politikos apžvalgininkų vertinamas kaip formalus, technokratinis vyriausybės vadovas, kuriam trūksta sugebėjimų, strateginio mąstymo ir charizmos įgyvendinti nepopuliarias bei itin sudėtingas ekonomines reformas, o vyriausybė, vadovaujant N. Azarovui iš esmės taptų šalies prezidento administracijos „priedėliu“, tik vykdančiu jau priimtus prezidento sprendimus. Ilgesnis N. Azarovo vyriausybės gyvavimas neišvengiamai taptų dar vienu vidinės įtampos židiniu Ukrainos politinėje sistemoje.

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru, Ng.ru, The Economist*
(Nuotrauka iš *The Economist*)

Rusijoje įvyko regioniniai ir vietos savivaldos rinkimai

Kovo 14 d. Rusijoje įvyko regioniniai ir vietos savivaldos rinkimai aštuoniuose Rusijos Federacijos subjektuose. Altajaus Respublikoje, Chabarovsko krašte, Voronežo, Kalugos, Kurgano, Riazanės, Sverdlovsko srityse ir Jamalo-Nencų autonominėje apygardoje buvo renkami 8 regioniniai parlamentai, 5 miestų merai ir keliasdešimties miestų ir miestelių tarybos. Balsuoti galėjo 32 iš 110 mln. Rusijos rinkėjų. Aštuoniuose Rusijos Federacijos subjektuose valdančioji „Vieningosios Rusijos“ partija vidutiniškai gavo daugiau nei 50 proc. rinkėjų balsų, Rusijos Federacijos komunistų partija – 20 proc., Rusijos liberalų demokratų partija – 14 proc., „Teisingosios Rusijos“ partija – 12 proc. rinkėjų balsų. Lyginant su ankstesniais regioniniais ir vietos savivaldos rinkimais, valdančiosios „Vieningosios Rusijos“ partijos pozicijos kiek susilpnėjo. Pavyzdžiui, Irkutsko mieste už Rusijos Federacijos komunistų partijos kandidatą į merus balsavo 62 proc. rinkėjų, už „Vieningosios Rusijos“ kandidatą – vos 27 proc. rinkėjų. Visos regioniniuose ir vietos savivaldos rinkimuose dalyvavusios parlamentinės partijos („Vieningoji Rusija“, Rusijos Federacijos komunistų partija, Rusijos liberalų demokratų partija ir „Teisingosios Rusijos“ partija) liko patenkintos rinkimų rezultatais. Pabrėžtina, kad šiuose rinkimuose nebuvo kliudoma dalyvauti ir „nesisteminei“ (nesančioms šalies parlamente) opozicinėms partijoms. Vienintelė „nesisteminė“ opozicinė partija, kurios atstovus buvo atsisakyta įregistruoti rinkimuose buvo „Jabloko“. Opozicinės „Jabloko“ partijos nesėkmę Rusijos politologai aiškina ne tiek šios partijos nepriimtumu valdžiai, kiek nesutarimais pačios partijos viduje. Ekspertų nuomone, šie regioniniai ir vietos savivaldos rinkimai buvo liberalesni nei 2009 m. spalio 11 d. vykę Rusijos vietos savivaldos rinkimai, kai opozicinės parlamentinės partijos apkaltino valdančiąją „Vieningosios Rusijos“ partiją rinkimų klastojimu ir ženkliais procedūriniais pažeidimais. Būtent 2009 m. rudenį kilęs Rusijos parlamentinių opozicinių partijų konfliktas su „Vieningąja Rusija“ privertė Rusijos prezidentą Dmitrijų Medvedevą šiek tiek liberalizuoti Rusijos politinę sistemą. Rusijos politologų nuomone, po skandalingų 2009 m. spalio 11 d. vietos savivaldos rinkimų ir D. Medvedevo išsakytų pastabų apie rinkimų trūkumus, 2010 m. kovo 14 d. regioniniuose ir vietos savivaldos rinkimuose opozicinėms partijoms jau nebuvo kliudoma registruoti savo kandidatų ir agituoti už juos, be to, opozicinių partijų lyderiams suteikta daugiau galimybių dalyvauti valstybinių televizijos kanalų laidose. Ekspertai sutaria, jog, nepaisant liberalesnių regioninių ir vietos savivaldos rinkimų, demokratijos Rusijos politinėje sistemoje nepadaugėjo. Šių metų kovo 14 d. įvykusiųose regioniniuose ir vietos savivaldos rinkimuose valdančioji „Vieningosios Rusijos“ partija ir toliau išlaikė pirmaujančias pozicijas. Tai galima aiškinti ne tik deklaruojama rinkėjų parama valdančiajai partijai, tačiau ir Centrinės rinkimų komisijos regioninių filialų nuolaidžiavimu „Vieningajai Rusijai“. Įtariama, kad nemaža rinkimų rezultatų dalis buvo tiesiog suklastota. Fasadinis pastarųjų regioninių ir vietos rinkimų liberalizavimas iš esmės panaikino parlamentinių opozicinių partijų poreikį skųsti rinkimų rezultatus. Liberalesni regioninių ir vietos savivaldos rinkimų reikalavimai tenkina ne tik „sistemine“ (parlamentinę) opoziciją, tačiau ir valdančiąją „Vieningosios Rusijos“ partiją. Šių metų kovo 14 d. įvykę regioniniai ir vietos savivaldos rinkimai parodė, kad „Vieningajai Rusijai“ pavyko išlaikyti kompromisą su „sistemine“ opozicijos partijomis. „Vieningajai Rusijai“ priimtų sprendimų įgyvendinimui užtenka turėti tik paprastąją daugumą (šiek tiek daugiau nei pusę mandatų) regionų ir vietos savivaldos renkamos institucijose, todėl valdančioji partija nespriešino, kad daugiau vietų atitektų „sisteminei“ opozicijos partijoms. Politikos apžvalgininkų nuomone, tai rodo, kad Kremlius linkęs atsisakyti ankstesnės rinkimų strategijos, kai valdančioji „Vieningosios Rusijos“ partija regionų ir vietos savivaldos renkamos institucijose bet kokiais būdais stengėsi užsitikrinti kvalifikuotą daugumą (ne mažiau kaip du trečdalius mandatų). Reikėtų akcentuoti ir tai, kad liberalesni regioniniai ir vietos savivaldos rinkimai Rusijos vyriausybei leido sumažinti šalyje tvyrančią politinę įtampą – nuo šių metų sausio pabaigos įvairiuose Rusijos regionuose

įvyko dešimtys masinių demonstracijų, kurių dalyviai išreiškė nepasitenkinimą „Vieningosios Rusijos“ monopolija valdžioje ir vykdoma politika. Kiti regioniniai rinkimai Rusijoje turėtų įvykti 2010 m. spalio 10 d. (Magadano, Novosibirsko, Kostromos, Belgorodo srityse ir Tuvos Respublikoje).

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru, News.ru, Regnum.ru*
(Nuotrauka iš *Kommersant.ru*)

Gruzijos televizijos kanalo „Imedi“ reportažas sukėlė Gruzijos gyventojų paniką

Kovo 13 d. Gruzijos televizijos kanalas „Imedi“ parodė 30 minučių trukmės inscenuotą reportažą apie Rusijos karinį įsiveržimą į Gruziją, Gruzijos prezidento Michailo Saakašvilio žūtį ir Gruzijos opozicijos sukurtą prorusišką „liaudies vyriausybę“. Minėtas reportažas buvo transliuojamas kovo 13 d. vakare be jokių įspėjamųjų titrų, jog tai tik galimų ateities įvykių blogiausio scenarijaus modeliavimas (apie tai, kad šis reportažas tėra tik inscenizacija, buvo pranešta reportažo pradžioje ir pačioje pabaigoje). „Imedi“ parodytas reportažas sukėlė didžiulę Gruzijos gyventojų paniką ir sumaištį. Dėl padidėjusios skambinusiųjų apkrovos nebeveikė Gruzijos mobilieji tinklai, bėgantys iš miesto Tbilisio gyventojai sukėlė transporto spūstis, kelioms dešimtims žmonių diagnozuota infarkto būseną. Nors Gruzijos prezidentas M. Saakašvilis teigė, kad „Imedi“ inscenuotas reportažas galėjo būti pateiktas profesionaliau, jis kartu akcentavo, kad šis reportažas atskleidė tikruosius Rusijos ketinimus bei parodė Gruzijos valstybinių institucijų ir visuomenės pasirengimą reaguoti į Rusijos keliamas grėsmes. Daugumos ekspertų nuomone, „Imedi“ inscenuotas reportažas negalėjo būti parodytas be Gruzijos valdžios pritarimo – dabartinis „Imedi“ vadovas Georgijus Arveladzė, buvęs Gruzijos prezidento administracijos vadovas ir ekonominės plėtros ministras, iki šiol palaiko glaudžius santykius su M. Saakašviliumi. Politikos apžvalgininkų nuomone, televizijos kanalo „Imedi“ reportažas apie Rusijos keliamą karinę grėsmę Gruzijos suverenitetui ir M. Saakašvilio žūtį liudija vis labiau intensyvėjančią priešrinkiminę kovą, artėjant Tbilisio mero rinkimams. Gegužės 30 d. vyksiantys Tbilisio mero rinkimai yra vienas reikšmingiausių politinių įvykių Gruzijoje – Tbilisio mero postas vertinamas kaip savitas placdarmas, vėliau siekiant Gruzijos prezidento posto. Televizijos kanalo „Imedi“ parodytas reportažas tiesiogiai susiejo Rusijos karinę invaziją ir opozicijos protesto akcijas dėl suklastotų Tbilisio mero rinkimų (priminsime, kad reportaže imituojama Rusijos karinė invazija įvyko 2010 m. birželio 7 d., savaitė po mero rinkimų). „Imedi“ reportaže žiūrovai galėjo susidaryti įspūdį, kad Gruzijos opozicija tariasi su Rusijos premjeru Vladimiru Putinu dėl Gruzijos, Abchazijos ir Pietų Osetijos konfederacinės sąjungos, kurios pagrindiniu garantu tampa Rusija, o Gruzija atsisako planų stoti į NATO bei Europos Sąjungą. Ekspertų nuomone, nors Gruzijos valdžia ir neigia savo sąsajas su minėtu reportažu, neabejojama, kad parodytas reportažas susilpnino Gruzijos opozicijos galimybes būsimoose Tbilisio mero rinkimuose – bet kokios opozicinių jėgų protesto akcijos būsimoose Tbilisio mero rinkimuose rinkėjų sąmonėje jau asocijuosis su Rusijos pastangomis destabilizuoti Gruzijos vidaus politiką. Kita vertus, televizijos kanalo „Imedi“ inscenuotą reportažą pasmerkė Vakarų valstybės (ES ir JAV), akcentavusios, kad šio reportažo transliacija buvo labai neatsakingas žingsnis, pagilinęs Gruzijos politinių jėgų susiskaldymą ir niekaip neprisidėjęs prie realaus Gruzijos nacionalinio saugumo stiprinimo. Rusija minėtą reportažą tiesiog įvardino kaip Gruzijos valdžios „politinę paranoją“.

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru*,
(Nuotrauka iš *Kommersant.ru*)

Baltarusija plėtoja energetinį bendradarbiavimą su Venesuela kaip atsvarą Rusijai

Kovo 15 d. Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukašenka lankėsi Karakase (Venesuela), kur susitiko su Venesuelos prezidentu Hugo Chavezu. Susitikimo metu Baltarusijos ir Venesuelos prezidentai susitarė dėl Venesuelos naftos tiekimo Baltarusijai (80 tūkst. barelių naftos per dieną). Minsko teigimu, Venesuelos nafta ilgainiui galėtų pakeisti tiekiamą rusišką naftą Baltarusijos naftos perdirbimo gamykloms. Priminsime, kad šių metų pradžioje, tarp Baltarusijos ir Rusijos kilo taip vadinamas „naftos“ karas. Rusijai nuo 2010 m. sausio 1 d. apmokestinus į Baltarusiją eksportuojamą naftą, Baltarusija pradėjo blokuoti bendros su Rusija ir Kazachstanu Muitų sąjungos kūrimo procesus (Muitų sąjunga turėtų pradėti veikti nuo 2010 m. liepos 1 d.). Galų gale sausio 27 d. Baltarusijos ir Rusijos dvišalio susitarimo metu nustatyta tam tikra eksportuojamos rusiškos naftos į Baltarusiją kvota (6,3 mln. tonų per metus), kuri nebus apmokestinama (su sąlyga, kad ši eksportuojamos rusiškos naftos dalis bus skirta Baltarusijos vidaus poreikiams), o likusiai naftos eksporto į Baltarusiją apimčiai (14-15 mln. tonų per metus) bus naikinamos mokesstinės lengvatos. Pastarasis Baltarusijos prezidento A. Lukašenkos susitikimas su Venesuelos prezidentu H. Chavezu ekspertų vertinamas kaip tam tikras Minsko išsišokimas Rusijos atžvilgiu. A. Lukašenka į Venesuelą išvyko, likus vienai dienai iki Baltarusijos ir Rusijos Sąjunginės valstybės ministrų tarybos posėdžio, kuriame dalyvavo Rusijos ministras pirmininkas Vladimiras Putinas. Toks demonstratyvus A. Lukašenkos elgesys aiškiai parodo, kad Baltarusija neketina taikstyti su Rusijos reikalavimais ir apskritai kvestionuoja Muitų sąjungos naudą. Minskas ir toliau laikosi pozicijos, kad Rusija nuo šių metų liepos 1 d. (įsigaliojus susitarimams dėl Muitų sąjungos) privalo panaikinti muitus tiekiamai naftai, priešingu atveju Minskas grasina sustabdyti savo narystę Muitų sąjungoje. Politikos apžvalgininkai atkreipia dėmesį, jog Baltarusija neatsitiktinai pasirinko Venesuelą kaip savitą Rusijos spaudimo įrankį. Rusija suvokia Venesuelą kaip savo strateginę partnerę Lotynų Amerikoje, todėl bet kokie skambesni Baltarusijos prezidento A. Lukašenkos pareiškimai dėl dvišalio Baltarusijos ir Venesuelos bendradarbiavimo ar praktinė šio bendradarbiavimo plėtra yra viena iš realių Baltarusijos poveikio Rusijai priemonių. Pati Rusija nenoriai pripažįsta, kad Baltarusijos ir Venesuelos praktinis bendradarbiavimas gana efektyviai konkuruoja su dvišale Rusijos ir Venesuelos santykių plėtra. Rusijos ekspertų nuomone, A. Lukašenka, susitaręs su H. Chavezu dėl naftos tiekimo, visiškai nepagrįstai rizikuoja susigadinti santykius su Rusija, nes: 1) naftos ir jos produktų gabenimas iš Venesuelos į Baltarusiją dėl logistinių ir infrastruktūrinių priežasčių ekonomiškai visiškai nenaudingas. Baltarusijai būtų pigiau importuoti naftą (net su 100 proc. muto mokesčiais) iš Rusijos; 2) Baltarusijos ir Rusijos santykiai pastaruoju metu ir taip yra labai įtempti, todėl demonstratyvus A. Lukašenkos elgesys, kuriuo ignoruojamas Rusijos ministras pirmininkas V. Putinas, tik dar labiau paskatins Maskvą sugriežtinti savo derybines pozicijas Baltarusijos atžvilgiu – Baltarusija bus priversta parduoti Rusijai savo naftos perdirbimo įmones arba pirkti naftą iš Rusijos pasaulinėmis kainomis.

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru*
(Nuotrauka iš *Kommersant.ru*)